

СЕКЦІЯ ІV

Оподаткування діяльності підприємств: проблеми та перспективи розвитку

УДК 336.14

Боричевська Ірина

*студентка гр. ФіК 42 спец. 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки.*

*Науковий керівник: Шматковська Т.О., к.е.н,
доцент кафедри обліку та аудиту*

ФІСКАЛЬНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УМОВАХ НЕДОСКОНАЛОСТІ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

На шляху входження України до європейської спільноти, одним з першочергових завдань для чинної влади стало підвищення рівня життя населення шляхом реформування економічного простору. Однією із найбільш перспективних стала реформа децентралізації, яка вже сьогодні довела свою ефективність. Фіскальна децентралізація є однією із необхідних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади, їх активної участі у розвитку підконтрольних територій, узгодження місцевих видатків із місцевими потребами та уподобаннями. Поряд з тим, актуальною для України, як і попередні роки, залишається проблема створення ефективної системи оподаткування. Недосконалість податкового законодавства та його невідповідність міжнародним нормам загострює проблему наповнення місцевих бюджетів, забезпечення їх самостійності, що призводить до невиконання органами місцевого самоврядування поставлених перед ними завдань.

Питанням фіскальної децентралізації присвятили свої праці такі вчені, як Г. В. Возняк, О. П. Кириленко, А. П. Лелеченко, З. М. Лободіна, Г. С. Лопушняк, М. В. Ливдар, В.С. Куйбіда, І. О. Луніна, С. А. Романюк, А. Ф. Ткачук, Г. Я. Шахов та інші. Однак у своїх публікаціях ці науковці здебільшого розглядають окремі практичні аспекти реалізації фіскальної децентралізації в контексті вирішення широкого комплексу питань упорядкування елементів бюджетного процесу.

Основною метою реформи децентралізації в Україні є передача значних повноважень та бюджетів органам місцевого самоврядування, які можуть самостійно визначати напрями фінансування залежно від першочергових потреб певної території. Забезпечувати наповнення місцевих бюджетів повинні податкові надходження (загальнодержавні та місцеві податки та збори). Згідно нормативів зарахування до місцевих бюджетів, до бюджету об'єднаної територіальної громади податки надходять у таких розмірах [2]:

- Податок на доходи фізичних осіб – 60%;
- Податок на прибуток комунальних підприємств – 100%;
- Рентна плата за використання води водних об'єктів місцевого значення, за спеціальне використання лісових ресурсів, за користування надрами для видобутку корисних копалин – 100%;
- Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів – 100%;
- Частина акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального – 13,44%;
- Податок на майно – 100%;
- Єдиний податок – 100%;

- Туристичний збір та збір за припаркування транспортних засобів – 100%.

Податки та збори, що відносяться до місцевих, не забезпечують навіть половини надходжень до місцевих бюджетів, їх частка за підсумками 2018 року становила лише 26,1%. Для порівняння, в розвинених зарубіжних країнах місцеві податки та збори складають більшу частину надходжень до бюджету країни [1]. В таких країнах, як Польща, Бельгія, Литва, Латвія, Словаччина, Словенія податок на нерухоме майно становить понад 50 % загального обсягу власних надходжень органів місцевого самоврядування; у Данії, Фінляндії, Греції та Люксембурзі його фіскальне значення є дещо меншим (в межах 10 % власних надходжень місцевих бюджетів). А от у Великій Британії, Ірландії та Естонії за рахунок майнового податку майже повністю формуються податкові доходи місцевої влади [4]. Єдиний податок в умовах несприятливого середовища для функціонування малого бізнесу не виконує покладених на нього функцій, тобто не забезпечує достатніх надходжень до бюджету. Податок на майно теж має досить суперечливий характер. В часи, коли країна переживає період економічної кризи, а рівень бідності тільки зростає, очікувати великих надходжень від даного податку не варто. Особливо актуально це для сіл, селищ та районів.

Проте, найбільш дискусійним є податок на доходи фізичних осіб. Не зважаючи на те, що ПДФО відноситься до загальнодержавних податків, 60% надходжень спрямовується до місцевих бюджетів [3]. Питання доцільності такого розмежування є досить дискусійним в наукових колах. Не зважаючи на це, варто відмітити, що саме податок на доходи фізичних осіб має найбільшу питому вагу у доходах місцевих бюджетів (близько 55% усіх надходжень).

Попри це, майже 90% бюджетів залишається дотаційними. Це свідчить про те, що податкова система в Україні вимагає подальшого реформування.

Отже, реформа децентралізації є досить перспективною у плані економічного розвитку регіонів та підвищення рівня життя населення. Проте, обсяги покладених повноважень на органи місцевого самоврядування не відповідають надходженням до місцевих бюджетів. Вирішення даної проблеми потребує проведення змін і у інших сферах. Зокрема, що стосується податкової системи, це повинно бути:

- проведення до міжнародних норм порядку нарахування та сплати податку на майно, що дозволить збільшити його питому вагу у надходженнях місцевих бюджетів;
- зменшення податкового навантаження, що дасть більше можливостей для розвитку малого та середнього бізнесу. Внаслідок цього будуть зростати надходження від єдиного податку;
- врегулювання дискусійних питань стосовно розподілу податку на доходи фізичних осіб;
- зміни в адмініструванні податків, тощо.

Список використаних джерел

1. Карлін М. Децентралізація управління місцевими фінансами в розвинутих федеративних та унітарних країнах: досвід для України. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2016. № 2. С. 103-110.
2. Моніторинг процесу децентралізації влади та місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. URL: https://decentralization.gov.ua/mainmonitoring#main_info
3. Якимчук А.Ю., Ярошук В.В. Управління місцевими фінансами як забезпечення успішного розвитку територіальних громад. Децентралізація влади, проведення реформ в Україні. Сучасний стан та проблеми підготовки кадрів для об'єднаних територіальних громад: матеріали I міжнародної науково-методичної конференції. Рівне, 2017. С. 140-142.
4. Філімошкіна І. О. Фінансові ресурси місцевих органів влади в умовах фіскальної децентралізації. Атореф. на здобуття наук. ступеня к.е.н. Київ, 2018. 20 с.